

Anmeldelser

Kragefugle

Allan Gudio Nielsen. 36 sider, 39 farvefotos foruden tegninger og udbredelseskort, hft. Natur og Museum nr. 4, 2013. Naturhistorisk Museum, Aarhus. ISBN 978-87-91779-38-1. Pris kr. 60.

Et velskrevet og underholdende hæfte primært om de danske kragefugle. Populærvidenskabeligt, men så indsigtfuldt skrevet og fyldt med spændende oplysninger, at enhver ornitolog eller alment naturinteresseret kan finde nyt og have stor glæde af at læse om denne ofte noget ildesete fuglegruppe.

Der fortælles bl.a. om de grønlandske Ravnens tykkere skæl på benene end på Ravnene fra De Kanariske Øer, om Huskragen, der er en ny (introduceret) art i Europa og yngler i Holland, om hvad der sætter Nøddekrigen i stand til at knække hasselnødder, om at Lavskrigen har en særlig slimkirtel i munden, om Ravnens evne til spionage samt mange andre sjove og tankevækkende oplysninger om fugle, som de fleste kender noget til i forvejen, men her kan få overraskende nyt kendskab til.

Kapitlerne omhandler Kragefamilien, Træk, Fødesøgning, Sang og kald, Af skade bliver man klog, Ynglebiologi, Er kragefugle skadedyr?, Kragefugle i sagn og tro og Kragefugle i Danmark.

Et hæfte på 36 sider med mange illustrationer er naturligvis ret hurtigt læst, men meget vil bundfælde sig og gøre glæden ved at se på kragefugle fremover større.

Steen Engelbøl

Bird Conservation

David R. Williams, Robert G. Pople, David A. Showler, Lynn V. Dicks, Matthew F. Child, Erasmus K.H.J. zu Ermgassen & William J. Sutherland. Global evidence for the effects of interventions, 575 sider, hft. & indb. Pelagic Publishing, 2013. ISBN 978-1-907807-19-0 (hft.), 978-1-907807-20-6 (indb.). Pris £ 34,99 (hft.), 59,99 (indb.).

Dette er håndbogen for alle, der arbejder med naturforvaltning i relation til fugle. Alt for meget fugle- og naturforvaltning foregår ud fra 'fornemmelser' – eller rent gætværk – uden at der er fagligt belæg for det. Holdet bag dette værk har pløjet sig igennem mere end 3000 videnskabelige arbejder og sammenstillet, hvad vi rent faktisk har af dokumentation for effekterne af 322 'handling' for at forbedre vilkårene for fuglene, afbøde trusler mod dem eller afværge skader fra fugle på landbrug og fiskeri mv.

Hovedemnerne er landbrug (100 sider), jagt og fiskeri mv. (30 sider), habitatpåvirkninger (60 sider), naturgenopretning og -pleje (18 sider), invasive arter (75 sider), forurening (18 sider), små og truede bestande (143 sider) og opdræt i fangenskab (50 sider) – samtlige sider uden en eneste illustration, kun facts – og efterfulgt af hele 45 siders indeks.

Bogen tager ikke stilling til, hvad der skal gøres, eller om der overhovedet skal gøres noget i de konkrete tilfælde. Den præsenterer udelukkende, hvad vi rent faktisk ved om, hvad der vir-

← Illustration fra bogen

ker, og hvad der ikke virker. Og her er der mange overraskelser, såsom at "Vi fandt ingen publiceret evidens for effekter af generelle 'opmærksomhedskampagner' (awareness campaigns) og offentlig oplysning (public information) på fuglebestandes trivsel." Vi aner med andre ord ikke, om de mange millioner eller milliarder, der hvert år bruges på generel 'formidling' virker eller ej.

Som et eksempel fastslår bogen, at hvad vi ved om forsøg på at øge børnefamiliers interesse og engagement i fugle og natur ved at forsyne dem med foder og foderbrætter er, at "En enkelt gentaget og kontrolleret undersøgelse fra USA viste, at de fleste involverede børn i et program, der forsynede familierne med fuglefoder, fik mere viden om fugle, men ikke ændrede deres miljømæssige holdninger væsentligt." Derimod er der godt med evidens for effekten af information, der er målrettet specifikke problemer

Et andet eksempel er effekten af at klistre markører såsom rovfuglesilhuetter på vinduesrunder, hvor "To randomiserede, gentagne og kontrollerede eksperimenter fandt, at markering af vinduer ikke kunne påvises at reducere fuglekollisioner." I den lidt tungere ende fandt forfatterne "Ingen handlingsbaseret evidens for effekter på fuglebestande af at understøtte lav-intensivt landbrug" og meget blandede effekter af støtteordninger til landmænd for at tage hensyn til fuglelivet.

Så er der mere opmuntring at finde i afsnittene om habitatbeskyttelse, jagt og fiskeri mv., menneskelige forstyrrelser, naturgenopretning og -pleje, invasive arter samt små og truede bestande.

Men der er også 'hår i suppen', idet danske arbejder kun i meget begrænset omfang er anvendt i bogen; blot fem undersøgelser. Når man tænker på, at vi er førende internationalt indenfor forskning i effekterne af jagtlige forstyrrelser og vindmøleparker på havet, så er det lidt beskæmmende. Et af problemerne er, at resultaterne af den type undersøgelser ofte ikke når længere end til den 'grå litteratur', men selv de artikler, som faktisk er blevet publiceret, er blevet ignoreret. Bogens forfattere har fx ingen undskyldninger for de sølle tre britisk-amerikanske undersøgelser af jagtlige forstyrrelser, de bruger.

Bogen er nr. 2 i en serie om evidensbaseret naturforvaltning, som er resultatet af et stort internationalt projekt om samme emne, som også omfatter et *open access* tidsskrift, *Conservation Evidence*. Bogen bør være pligtlæsning for alle danske naturforvaltere inklusive de mange aktive i DOFs lokalafdelinger og Fugleværnsfonden, der på den ene eller den anden måde er involveret i naturprojekter. Det er intet mindre end en guldgrube af viden.

Hans Meltofte

Woodpeckers of the World

Gerard Gorman. 528 sider, farvefotos og udbredelseskort. Helm, London 2014. ISBN 978-1-4081-4715-3. Pris £ 34,99.

Der foreligger henvend 13 bøger udelukkende omhandlende én fuglefamilie, eksempelvis rovfugle, duer, papegøjer og kragefugle og altså nu endnu en om verdens spætter. Forfatteren har tidligere begået fem bøger om bl.a. *Birding Eastern Europe* og *Woodpeckers of Europe*. Han arbejder som turguide og forfatter med speciale i spætter. Bogen om vores 10 europæiske spætter er på 192 sider; hans nye bog behandler verdens 236 spætteearter på 528 sider. Hvor Europas spætter havde tegnede illustrationer, viser Gormans nyeste bog fotos af samtlige spætteearter.

Spætter hører sandsynligvis til de mest karismatiske og populære familier. At se en spætte er altid et højdepunkt, større eller mindre. De forekommer i alle verdensdele med undtagelse af Australien-Oceanien og Antarktis. Flest arter forekommer i Sydamerika, færrest i Europa og Afrika. Verdens største spætte er den sydostasiatiske Stor Myrespætte (51 cm) tæt fulgt af vores egen Sortspætte (50 cm), og (nord)Amerikansk Sortspætte (48 cm). Største spætte i Sydamerika er Magellanspætten (38 cm), Afrikas største er Skægspætten (25 cm), blot en anelse større end Stor Flagspætte (23 cm). Anmelderen har haft held til at opleve alle 'de fem store'.

Woodpeckers of the World (WoW) består af en introduktion med en generel gennemgang af bl.a. taxonomi, udbredelse, habitat, yngledadfærd og dragter. De enkelte afsnit omhandler identifikation, stemmer og trommen, status, habitat, udbredelse, taksonomi og fouragering. Spætter er gode indikatorer af tilstanden for klodens skove – begge er under pres. Det er dog 'kun' de to mest ikoniske, kæmperne Elfenbensspætte (53 cm) og Kejserspætte (60 cm!) fra det sydlige USA og Cuba respektive Mexico, der er uddøde de sidste 500 år.

Bogen afsluttes med godt 300 litteraturreferencer. Udbredelseskortene er rimelig store og præcise; dog er den nordvestlige udbredelse af Mellemlagspætten – ikke uventet – ikke opdateret. Arterne omtales og vises på gennemsnitlig to sider, hvoraf fotografierne fylder over halvdelen. I *Woodpeckers of Europe* fylder Stor Flagspætte, uden farveillustrationer, 11 sider. Teksterne i WoW er således overskuelige. Til gengæld er den koncentrerede form brugervenlig. De mange farvefotos er af høj kvalitet, selvom de ikke just afspejler spektakulær adfærd. Næsten alle spætterne sidder på en gren eller en stamme, og der er kun enkelte flugtfotos.

Bogen er ikke en felthåndbog, men for spætteelskere (dvs. os alle?), så den er en fornøjelse at studere. Den er ikke billig, men man får meget for pengene. Den snart tyve år gamle *Woodpeckers of the World* af Winkler *et al.* har farvetegninger og en langt mere udførlig, omend meget komprimeret tekst. Den er også fra dengang flagspætterne henførtes til Picoidesfamilien. Skal jeg vælge, vil jeg foretrække Gormans bog på grund af de dejlige fotos og det elegante layout.

Hans Harrestrup Andersen

The Dodo and the Solitaire

Jolyon C. Parish, *A Natural History*, 406 sider, indb. Indiana University Press, Bloomington & Indianapolis, 2013. ISBN 978-0-253-00099-6. Pris US\$ 75.

Da den amerikanske ambassadør på Mauritius i 1866 rejste til Boston, var det med to komplette skeletter af en uddød fugl, Dronten, i bagagen. Den værdifulde pakke var en gave til selveste Louis Agassiz fra forlagsredaktøren James T. Fields, og de to fugles efterlevn er den dag i dag stadig opbevaret på Museum of Comparative Zoology på Harvard Universitet. Dronten (endemisk til Mauritius) og Solitæren (endemisk til Rodrigues) er uden tvivl blandt de mest ikoniske og velkendte fugle – både for lægmand og professionel – og er i dag stadig lige så stort et kuriosum som for ca. 150 år siden.

Opdagelsesrejsende i Det Indiske Ocean på jagt efter fersk kød bidrog ubevidst til tabet af, hvad der i dag helt bestemt ville have været blandt de mest spektakulært udseende fugle. Ice Age-filmcitatet "There goes our last female" (dansk: der forsvandt vores sidste hun) skulle vise sig at være et meget rammenende udsagn, da de opdagelsesrejsende omkring 1690 dræbte og fortærede den sidste Dronte og omkring 100 år senere udsatte Solitæren for den samme kranke skæbne. Begge fugle, omend mest Dronten, er gået hen og blevet et klassisk eksempel på dyrearters uddøen og ikke mindst på menneskets indflydelse på naturen og vil fungere som sådan i mange år frem.

Mange forskere har over årene bidraget til udforskningen af Mascarene-øernes naturhistorie, men kun få på samme vis som Jolyon C. Parish i hans seneste værk *The Dodo and the Solitaire: A Natural History*, der giver en meget grundig historisk gennemgang over disse, nu uddøde fugle. Parish formår at dække Drontens og Solitærens lange udforskningshistorie og inkluderer på fornemteste vis både ældre og nyere data, fx i form af en lang liste med nedskrevne kilder og samtidige il-

illustrationer. Ligeledes inddrager han sekundære og samtidige kilder, hvilket kun forstærker det samlede billede af et grundigt forskningsarbejde.

Storformatet (bogen måler 28,5 x 22 x 3 cm) inkluderer mange smukke og visse meget gamle illustrationer samt en række af Parish' egne illustrationer, der dog desværre ikke altid passer ind i layoutet, som igen efterlader meget at ønske. Der er meget spildplads i bogen, og det omfattende tekst- og billedmateriale kunne være blevet præsenteret på en mere hensigtsmæssig vis, havde man blot valgt at bruge mindre papir.

Når det er sagt, er Parish' historiske gennemgang af disse enigmatisk fugle, sammen med *Lost Land of the Dodo* (2008), der på mesterlig vis præsenterer naturen og vildtlivet – både datidigt og nutidigt – på Mascarene-øerne, stadig en meget læseværdig bog. Den er uden tvivl blandt de mest komplette bøger over Mascarene-øerne og fremstår af den grund som et af hovedværkerne på området.

Som en ekstra appetitvækker for et dansk publikum skal nævnes, at Parish også afdækker historien omkring det danske eksemplar af et drontekranie, der blev indlemmet i Det Kongelige Kunstkammer i 1751. Bogen er fuld af sådanne små afsnit, og hvis du har den mindste interesse for naturhistorie – og det går jeg ud fra i og med du læser dette nummer af DOFT – bør du seriøst overveje at læse dette meget omfattende værk over de mest ekstraordinære fugle med en af de mest ekstraordinære historier.

Jakob Walløe Hansen

Fighting for Birds

Mark Avery. 25 years in nature conservation. 324 sider, hft. Pelagic Publishing 2012, ISBN 978-1-907807-29-9. Pris £ 12,99.

Forfatteren fratrådte for tre år siden som Conservation Director for RSPB, The Royal Society for the Protection of Birds, en stilling han bestred i 25 år. Han har opnået en PhD-grad fra Cambridge på emnet: pipistrelflagermus' vinteraktivitet. Hans øvrige videnskabelige aktivitet er helt overvejende om ornitologiske emner. Han er flittig blogger og udgav *Blogging for Nature* i 2011.

RSPB er Storbritanniens største og vigtigste fuglebeskyttelsesforening med godt en million medlemmer, dvs. 1,5 % af befolkningen. Det er dobbelt så mange medlemmer som de tre største engelske politiske partier kan mønstre – tilsammen! Til sammenligning udgør DOF's 16000 medlemmer tre promille af danskerne. RSPB ejer 1500 km² af Storbritanniens natur.

Fighting for Birds (FfB) omhandler udelukkende natur og naturpolitik i UK. Danmark omtales to steder; vores forbud mod anvendelse af blyhagl samt et arbejde af Anders Pape Møller om klimaforandringernes indflydelse på trækfuglenes ankomsttidspunkter om foråret. FfB består af 17 kapitler, der kan læses som essays hver for sig, bl.a.: politikernes, reservaternes, landbrugets, jagtens og klimaets betydning, reintroduktion af forsvundne og bekæmpelse af invasive arter samt kunsten at påvirke udviklingen dvs. politikkerne i en for fuglene gunstig

retning. Avery er og var en dygtig og indflydelsesrig lobbyist. Nøjagtigt som mange af DOF's naturpolitikere.

FfB indledes med selvbiografiske erindringer fra forfatterens ungdom herunder studietiden i Cambridge og Oxford. Bogen er spækket med interessante oplysninger, Peter Scott er fx skyld i 'forureningen' i Europa med Amerikansk Skarvand, der nedstammer fra undslupne fugle fra Scott's Slimbridge reservat. Otte procent af Englands areal er udpeget som 'Sites of Special Scientific Interest', men England er ikke desto mindre – bortset fra Malta – det EU-land med det sammenlagt mindste udpegede EU Special Protection Area af det samlede landareal og det europæiske land med den største tilbagegang for agerlandets fugle.

Avery går ind for (gen)udsætning. I UK har man udsat Engsnarre, Stortræppe, Trane og Havørn. Han er også tilhænger af atomkraft og vindenergi. "Climate change is the big test for our species. We know the causes, we know the consequences, we know some of the solutions – but will we take action?", skriver han. Den eksponentielle globale befolkningstilvækst omtales ikke i bogen. Et *no touch*-emne for de fleste politikere og i mine øjne det helt basale problem.

I 2007 så nogle ornitologer to Blå Kærhøge blive skudt på godset Sandringham. Hvem skytten var, kunne man ikke se, men en person var samtidig på jagt på reviret, der ejes af Dronning Elisabeth, nemlig hendes søn Prins Harry. Han blev naturligvis ikke anklaget, men affæren blev en stor historie i medierne og bidrog ikke til kongehusets popularitet. Ved en senere lejlighed mødte Avery Prins Phillip, der udstrålede iskold arrogance og ignorerede RSPB's direktør fuldstændig.

Bogens centrale afsnit, kapitel 12 (Trying to change the world), omhandler politikkerne. Miljøministrene i England har, med et par undtagelser, ikke meget kendskab til eller interesse for miljøet. Ministerposten er blot et trin på vejen mod et af de tungere ministerier, noget vi måske genkender? Avery tror i øvrigt på, at de trykte medier bliver erstattet af blogs, hvor politikkerne kan blande sig, så meget de lyster. Han skriver også, at de ledende britiske politikere i disse år ikke bare er uinteresserede i miljøet, men direkte negative.

I kapitlet Advocacy in practise behandles fugleinfluenza, som politikkerne gik aldeles amok over. I England omkommer 10 gange så mange mennesker i trafikken *hver dag*, som er døde af fugleinfluenza på 10 år. Han diskuterer også genmodifikation af afgrøder, biobrændstoffer, tilbagegangen for de britiske tørve moser og skove og international handel med vilde fugle.

Under Averys ledelse har RSPB bevæget fra *bird protection* mod *bird conservation*, og han anbefaler, at en større del af RSPB's ressourcer flyttes fra lokale indsatsområder til internationale. En prioritering der også diskuteres i DOF i disse år. Han slår også et slag for, at RSPB koncentrerer sig mere om fuglekigterne end om twitchers (artsjægere).

Bogen er velskrevet og fantastisk informativ. Den bør læses af alle med interesse for naturpolitik. Avery er den perfekte kombination af skribent, videnskabsmand, meningsdanner, administrator og naturelsker. Han er også en modig mand.

Hans Harrestrup Andersen